МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

СИНТАГМИ СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ : ПРОЛЕГОМЕНИ ПРАВОВОЇ ІННОВАТИКИ

до 80-річчя від дня народження

доктора юридичних наук, професора Юрія Миколайовича Оборотова

матеріали

всеукраїнської науково-практичної конференції

14 вересня 2026 року

Одеса

2026

УДК 340
DOI: https://doi.org/10.32837/11300.33882

Матеріали подано в авторській редакції

Синтагми сучасної юриспруденції: пролегомени правової інноватики (до 80-річчя від дня народж. д.ю.н., проф. Ю. М. Оборотова) : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 14 верес. 2026 р.). Одеса : НУ «ОЮА», 2026. 290 с. URL: https://doi.org/10.32837/11300.33882

Матеріали конференції, вміщені у цьому збірнику, відображають прагнення представників української правничої науки осмислити методологічне значення наукової спадщини Ю. М. Оборотова та розглянути актуальні проблеми розвитку сучасної юриспруденції. У працях авторів досліджуються питання методології юридичної науки, традиційні та інноваційні напрями розвитку права, трансформація держави, зміна правової реальності під впливом глобалізаційних, інтеграційних, інформаційних і технологічних процесів.

Окрему увагу приділено проблемам цифровізації права, ролі штучного інтелекту у трансформації юридичної діяльності, зміні форм правового регулювання, розвитку правової системи в умовах європейської інтеграції, а також переосмисленню фундаментальних категорій загальної теорії права та держави.

Попелюк Вадим Павлович

Національний Університет «Одеська юридична академія»

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри господарського права і процесу

DOI: https://doi.org/10.32837/11300.33953

МОВА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ЯК СПОСІБ ЮРИДИЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Сучасна трансформація господарського права України актуалізує питання не лише зміни нормативної бази регулювання економічних відносин, а й способів юридичного осмислення економічної реальності. У такому контексті особливого значення набуває юридична мова як засіб, за допомогою якого економічні явища набувають юридично визначеного змісту. В. В. Лазарєв зазначає, що юридична мова є необхідним засобом осмислення юридичних понять і процесів та охоплює систему юридичних текстів і форми функціонування права, де творча й осмислювальна сила мови має особливе значення для закону [1, с. 196].

Господарське право в такому розумінні доцільно розглядати не лише як сукупність нормативних приписів, об’єднаних у певні нормативно-правові акти, а і як сформований у праві спосіб концептуалізації економічної реальності. Специфіка господарського права проявляється, зокрема, у системі спеціальних юридичних понять, термінів та конструкцій, за допомогою яких законодавство визначає учасників відносин, характер господарської діяльності, організаційні форми, майнову основу функціонування та відповідальність.

Власна юридична термінологія не може розглядатися як абсолютний критерій існування окремої галузі права. Водночас спеціалізована система юридичних понять і термінів є важливим показником специфіки відповідної сфери правового регулювання. В. С. Щербина звертає увагу на проблеми юридичної техніки та термінології господарського законодавства, зокрема використання одного терміна для позначення різних понять, різних термінів для

позначення одного поняття тощо [2, с. 7]. Отже, юридична мова господарського права становить не лише лінгвістичну, а й правотворчу та правозастосовну проблему.

Відповідно між економічним явищем та його правовим регулюванням відбувається своєрідний процес юридичного «перекладу»: економічна реальність отримує словесне позначення, набуває юридично визначеного змісту, включається до системи правових понять і оформлюється у відповідну юридичну конструкцію. Тому поява нового економічного явища сама по собі не означає автоматичного виникнення нового правового інституту, а необхідним елементом правового регулювання є юридичне закріплення відповідного явища. На цьому рівні особливого значення набувають юридичні конструкції. Д. О. Лавренко визначає юридичну конструкцію як понятійну форму юридичного мислення, що забезпечує системне поєднання правових норм та визначає механізм правового регулювання [3, с. 134].

Таким чином, юридична мова не обмежується найменуванням економічних явищ, а система юридичних понять і конструкцій забезпечує визначення юридичних властивостей економічних відносин та їх правового режиму. Показовою в цьому аспекті є сучасна трансформація господарського права України, оскільки скасування Господарського кодексу України означає припинення дії певної кодифікованої форми господарського законодавства, однак не свідчить про автоматичне зникнення господарсько-правової мови. Так, Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об’єднань юридичних осіб» продовжує використовувати та нормативно визначати категорії «господарська діяльність», «суб’єкт господарювання», «господарська компетенція», «господарське об’єднання», «підприємство» та інші поняття [4].

Зазначена обставина формує своєрідну нормативно-мовну ситуацію: кодифікована форма господарського права змінюється, проте спеціальна юридична мова господарювання продовжує функціонувати у чинному

законодавстві. Більше того, законодавець використовує господарсько-правову термінологію для формування нової моделі правового регулювання.

У зв'язку з цим постає принципове питання: чи може припинення дії Господарського кодексу України розглядатися як припинення господарського права загалом, якщо продовжують функціонувати спеціальні поняття, терміни та юридичні конструкції господарського права. Відповідно зміна або скасування кодифікованого акта не є достатньою підставою для висновку про припинення господарського права, так як потреба в юридичному осмисленні економічної діяльності зумовлена специфікою економічних відносин. У цьому аспекті необхідно розмежовувати кодифіковану форму та концептуально-мовну форму існування господарсько-правового регулювання. Так, кодифікована форма може зазнавати істотних змін, тоді як спеціальна юридична мова продовжує функціонувати за умови збереження відповідної сфери суспільних відносин, спеціальних юридичних понять і юридичних конструкцій. Такий підхід набуває особливого значення у процесі гармонізації цивільного та господарського права. У науковій літературі скасування Господарського кодексу України розглядається як передумова подальшої гармонізації та уніфікації приватноправового регулювання [5, с. 356].

Водночас уніфікація нормативних джерел не повинна автоматично означати повну уніфікацію юридичної мови, оскільки економічна реальність може потребувати спеціальних юридичних понять і конструкцій навіть за умови концентрації значної частини нормативного регулювання у Цивільному кодексі України та спеціальних законах, тому уніфікація нормативної форми регулювання економічних відносин не обов'язково означає уніфікацію способів юридичного осмислення економічної реальності.

Особливо виразно проблема розвитку юридичної мови проявляється в умовах цифровізації економіки. Зокрема, цифрова економіка, цифрові активи, електронна комерція, автоматизовані способи укладення та виконання договорів, використання штучного інтелекту у господарській діяльності створюють потребу не лише у введенні нових термінів, а й у визначенні

юридичного змісту відповідних понять та їх місця у системі юридичних конструкцій. С. Я. Фурса та Є. І. Фурса, досліджуючи поняття цифрової економіки, звертають увагу на проблеми формування відповідного законодавчого понятійного апарату та необхідність чіткого визначення нових правових термінів [6, с. 37].

Відповідно, цифровізація демонструє динамічний характер юридичної мови господарювання і поява нових економічних явищ потребує не механічного запозичення економічної термінології, а її юридичного переосмислення. Тому для набуття правового значення економічне явище має бути визначене через юридично значущі ознаки, включене до системи правових понять та пов'язане з відповідними правами, обов'язками, юридичними фактами, способами захисту і заходами відповідальності.

Таким чином, сучасну трансформацію господарського права доцільно розглядати не тільки крізь призму зміни нормативних актів, а й через трансформацію юридичної мови, за допомогою якої право осмислює економічну реальність. Відповідно, скасування Господарського кодексу України є зміною кодифікованої форми господарського законодавства, а не припиненням господарсько-правової специфіки, оскільки збереження у чинному законодавстві спеціальних господарсько-правових понять і конструкцій свідчить про продовження потреби у спеціальному юридичному осмисленні економічних відносин. Отже, мова господарського права постає не як залишок попередньої кодифікованої системи, а як динамічний інструмент юридичного осмислення економічної реальності і подальший розвиток господарсько-правового регулювання потребує не механічного збереження традиційної термінології, а її концептуального оновлення відповідно до сучасних економічних, технологічних та суспільних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лазарєв В. В. Поняття «юридична мова»: сучасні наукові інтерпретації. *Нове українське право*. 2021. Вип. 3. С. 194–197. DOI: 10.51989/NUL.2021.3.28.

2. Щербина В. С. Проблеми застосування юридичної техніки та термінології в господарському та господарському процесуальному законодавстві України. *Економіка та право*. 2023. № 1. С. 3–10. DOI: 10.15407/econlaw.2023.01.003.

3. Лавренко Д. О. Роль юридичних конструкцій в нормотворчій діяльності. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 130–135. DOI: 10.24144/2788-6018.2023.06.22.

4. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 № 4196-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20.

5. Парасюк В. М., Здреник І. В. Гармонізація цивільного та господарського права після скасування Господарського кодексу України: виклики та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Т. 1. Вип. 88. С. 353–362. DOI: 10.24144/2307-3322.2025.88.1.52.

6. Фурса С. Я., Фурса Є. І. Цифрова економіка як законодавчий термін: проблемні питання формування понятійного апарату. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Т. 2. Вип. 75. С. 32–38. DOI: 10.24144/2307-3322.2022.75.2.5.

***Ключові слова*:** господарське право, юридична мова, економічна реальність, юридична термінологія, юридичні поняття, юридичні конструкції, трансформація права, цифровізація.

Key words: commercial law, legal language, economic reality, legal terminology, legal concepts, legal constructions, transformation of law, digitalization.

Тіхонов Анатолій Миколайович
ПРАВОВІ МЕЖІ ДЕРЖАВНОГО ВТРУЧАННЯ У ФУНКЦІОНУВАННЯ КРИТИЧНИХ ЦИФРОВИХ МЕРЕЖ 242
СЕКЦІЯ 4. ЮРИСПРУДЕНЦІЯ У МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ ПРОСТОРІ: МОВА, КУЛЬТУРА, СУСПІЛЬСТВО. 249
Смазнова Ірина Сергіївна
МОВА, ВЛАДА ТА КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В ЦИФРОВИХ МЕДІА: ВИКЛИКИ ДЛЯ ПРАВОВОЇ ІННОВАТИКИ..... 249
Крижановська Тетяна Олександрівна
НОВЕ ТА ІННОВАЦІЙНЕ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР ПРАВОВОЇ ІННОВАТИКИ 253
Сумарокова Людмила Миколаївна
ПРО РОЗУМІННЯ РАЦІОНАЛЬНОСТІ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ 257
Кравченко Сергій Петрович
МІЖ АВТОРОМ І АЛГОРИТМОМ: ЮРИДИЧНИЙ ТЕКСТ ЯК ПРОСТІР НОВОЇ СИНТАГМИ ПРАВА 262
Попелюк Вадим Павлович
МОВА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ЯК СПОСІБ ЮРИДИЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ 270
Фляжнікова Ярослава Василівна
СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ ТА ЇХ ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ: ВЗАЄМОДІЯ ПРАВА, КУЛЬТУРИ І СУСПІЛЬСТВА 275
Щенсна Ірина Олександрівна
ПРАВОВА КУЛЬТУРА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....279